

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Вищого навчального закладу Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»

18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П-2.03.

Кафедра правознавства

**ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

«ЮРИДИЧНА АРГУМЕНТАЦІЯ»

з підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Галузь знань	08 Право
Спеціальність	081 Право
Освітньо-професійна програма	Право

Полтава 2022 рік

Розробники/укладачі програми:

Галина Лаврик – д.ю.н., професор, завідувач (начальник) кафедри правознавства ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»;

Вікторія Орел – старший викладач кафедри правознавства ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

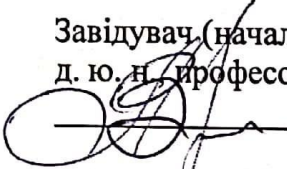
Рецензенти програми:

Дмитро СЕЛІХОВ – д.ю.н., доцент, професор кафедри теорії та історії держави і права Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;

Сергій КОРОЄД – д.ю.н., професор, професор кафедри права Університету Короля Данила.

Програма навчальної дисципліни «Юридична аргументація» обговорена і схвалена на засіданні кафедри правознавства, протокол засідання кафедри від 29 серпня 2022 р. № 1.

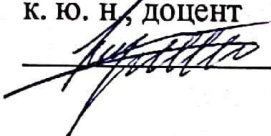
Завідувач (начальник) кафедри правознавства
д. ю. н. / професор

 Галина ЛАВРИК

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми «Право»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 081 «Право»

к. ю. н. / доцент

 Олег КУЛЬЧІЙ

Анотація навчальної дисципліни

У сучасному суспільстві теорія аргументації стала інструментом пошуку оптимальних рішень різноманітних задач, що виникають в ході соціальних процесів. З цієї причини аргументація затребувана суто прикладними видами людської діяльності – юриспруденцією, економікою, управлінням, політикою та ін. Детальні розробки проблем теорії аргументації продиктовані необхідністю вдосконалення основного методу колективного мислення в суспільстві – діалогу, що бере свій початок у філософській аргументації.

Предметом навчальної дисципліни є вивчення теоретичних засад та набуття практичних навичок юридичної аргументації як виду юридичної діяльності.

Метою навчальної дисципліни є теоретичне засвоєння та практичне застосування юридичної аргументації, підвищення обізнаності студентів щодо стандартів аргументування в юридичній діяльності, забезпечення системних знань майбутніх правників й розуміння ними змісту та особливостей правової аргументації ЄСПЛ, суду ЄС та судів України, сформувати навички аргументування у конкретних категоріях справ.

Зміст навчальної дисципліни розкривається у таких темах: Теорія аргументації та юридична аргументація: генезис ідей та сучасні підходи до розуміння; Поняття, принципи, ознаки та структура юридичної аргументації; Склад (корпус) юридичної аргументації; Методи юридичної аргументації; Моделі (типи) юридичної аргументації; Поняття та види юридичних аргументів; Правила юридичного дискурсу; Аргументація у правотворчості; Аргументація у правотлумаченні; Аргументація у правозастосуванні; Сучасний стан та перспективи застосування юридичної аргументації; Цифрові технології і юридична аргументація.

Zusammenfassung der akademischen Disziplin

In der modernen Gesellschaft ist die Argumentationstheorie zu einem Werkzeug geworden, um optimale Lösungen für verschiedene Probleme zu finden, die im Laufe sozialer Prozesse auftreten. Aus diesem Grund ist Argumentation von rein angewandten Arten menschlicher Tätigkeit gefragt - Jurisprudenz, Ökonomie, Management, Politik usw. Detaillierte Ausarbeitungen der Probleme der Argumentationstheorie werden durch die Notwendigkeit diktiert, die Hauptmethode des kollektiven Denkens in der Gesellschaft zu verbessern - den Dialog, der seinen Ursprung in der philosophischen Argumentation hat.

Gegenstand der wissenschaftlichen Disziplin ist das Studium der theoretischen Grundlagen und der Erwerb praktischer Fähigkeiten der juristischen Argumentation als Rechtstätigkeitsform.

Zweck der akademischen Disziplin ist die theoretische Aneignung und praktische Anwendung der juristischen Argumentation, die Sensibilisierung der Studierenden für die Standards der Argumentation in der juristischen Tätigkeit, die Gewährleistung der systematischen Kenntnis der angehenden Juristen und ihres Verständnisses für die Inhalte und Merkmale der juristischen Argumentation der

EGMR, der EU-Gerichtshof und die Gerichte der Ukraine, um Argumentationskompetenzen in bestimmten Kategorien von Fällen zu entwickeln .

Die Inhalte der wissenschaftlichen Disziplin zeigen sich in folgenden Themen: Argumentationstheorie und juristische Argumentation: Ideengenes und moderne Verständigungsansätze; Begriffe, Prinzipien, Merkmale und Struktur juristischer Argumentation; Aufbau (Korpus) juristischer Argumentation; Methoden der juristischen Argumentation; Modelle (Arten) juristischer Argumentation; Konzepte und Arten rechtlicher Argumente; Regeln des juristischen Diskurses; Argumentation in der Rechtsetzung; Argumentation in der Rechtsauslegung; Argumentation in der Strafverfolgung; Stand und Perspektiven der Anwendung juristischer Argumentation; Digitale Technologien und Rechtsbegründung.

Annotation of the academic discipline

In modern society, the theory of argumentation has become a tool for finding optimal solutions to various problems arising in the course of social processes. For this reason, argumentation is in demand by purely applied types of human activity - jurisprudence, economics, management, politics, etc. Detailed elaborations of the problems of argumentation theory are dictated by the need to improve the main method of collective thinking in society - dialogue, which originates in philosophical argumentation.

The subject of the academic discipline is the study of theoretical foundations and the acquisition of practical skills of legal argumentation as a type of legal activity.

The purpose of the academic discipline is the theoretical assimilation and practical application of legal argumentation, raising students' awareness of the standards of argumentation in legal activity, ensuring the systematic knowledge of future lawyers and their understanding of the content and features of legal argumentation of the ECtHR, the EU Court and the courts of Ukraine, forming argumentation skills in specific categories of cases .

The content of the academic discipline is revealed in the following topics: Theory of argumentation and legal argumentation: genesis of ideas and modern approaches to understanding; Concepts, principles, features and structure of legal argumentation; Composition (corpus) of legal argumentation; Methods of legal argumentation; Models (types) of legal argumentation; Concepts and types of legal arguments; Rules of legal discourse; Argumentation in law-making; Argumentation in legal interpretation; Argumentation in law enforcement; The current state and prospects of the application of legal argumentation; Digital technologies and legal reasoning.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Юридична аргументація» укладена відповідно до освітньо-професійної програми Право, розробленої на підставі стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 20 липня 2022 року № 644.

Предметом навчальної дисципліни є вивчення теоретичних засад та набуття практичних навичок юридичної аргументації як виду юридичної діяльності.

Метою навчальної дисципліни є теоретичне засвоєння та практичне застосування юридичної аргументації, підвищення обізнаності студентів щодо стандартів аргументування в юридичній діяльності, забезпечення системних знань майбутніх правників й розуміння ними змісту та особливостей правової аргументації Європейського суду з прав людини, суду Європейського Союзу та судів України, сформувані навички аргументування у конкретних категоріях справ.

Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми:
загальні:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

спеціальні (фахові, предметні):

СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.

СК7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми:

РН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

РН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.

РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних

обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

РН 11. Мати базові навички риторики.

РН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

РН 21. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

Навчальна дисципліна є **вибірковою**.

Форма підсумкового контролю знань: залік.

Програмний зміст навчальної дисципліни¹

Модуль 1. Теоретичні засади та поняттєвий інструментарій юридичної аргументації

Тема 1. Теорія аргументації та юридична аргументація: генезис ідей та сучасні підходи до розуміння

Теорія аргументації. Еволюція основних ідей: античність (риторика, логіка) (вчення Аристотеля, Цицерона, Квінтіліана, софістів та інших); середні віки (догматика) (П. Абеляр, Х. Гегендорф, Г. Лейбніц, К. Вурштейн, А. Франц, Вольтер, І. Бентам та інші); новий час (логіка та наука); середина ХХ століття – відродження теорії аргументації (А. Андерсон, О. Вейнберг, Г. Каліновські та інші); ХХІ століття – формування сучасної теорії аргументації. Сучасні підходи до розуміння поняття «аргументація».

Генезис теорії юридичної аргументації. Підходи до розуміння правової аргументації: логічний, риторичний, прагматодіалектичний. Сучасна теорія правової аргументації: А. Аарніо, А. Андерсон, А. Кауфманн, А. Прайор, А. Печенік, Г. Струк, Г. Х. фон Рігт, Д. Адлер, Дж. Кліффорд, Е. Фетеріс, Ж. Дабен, М. Калиновські, Н. Маккормік, Р. Алексі, Р. Гроотендорст, Р. Дворкін, С. Тулмін, Т. Стіл, Ф. Дворнік, Ф. Еемерен, Ф. Шауер, Х. Камп, Х. Перельман, Ю. Габермас та ін.

Вітчизняні дослідники юридичної аргументації: М. Козюбра, П. Рабінович, О. Щербина, О. Юркевич, В. Титов, С. Куцепал, Т. Дудаш, І. Горохова, О. Чорнобай, Р. Абрамович, В. Кістяник, Г. Журбелюк, М. Савенко, А. Хворостянкіна та інші науковці.

Тема 2. Поняття, принципи, ознаки та структура юридичної аргументації

Поняття юридичної аргументації: вузький та широкий підходи до його розуміння.

Принципи юридичної аргументації.

Ознаки юридичної аргументації.

Структура юридичної аргументації (теза, аргументи, демонстрація, суб'єкти аргументування – аргументатор та адресат, мета (бажані юридичні наслідки), результат (реальні юридичні наслідки)). Презентаційна структура аргументації (суб'єкт аргументації, специфіка аудиторії, спосіб подачі письмова, усна чи онлайн-презентація)); логічна структура аргументації (презентація міркувань та моделей, що обґрунтовують міркування) та прагматична структура аргументації (цілі аргументації та методи їх досягнення).

¹ При визначенні програмного змісту навчальної дисципліни використані: Комплекс навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни «Правова аргументація» складений на основі освітньо-професійної програми ГСВО МОН магістра напряму підготовки 08 «Право» нормативної частини освітньо-професійної програми спеціальності 801 «Право». Луць Л.А. 2017. 33 с.; Правнича аргументація : навч.-метод. посібник/ укл. О.В. Щербанюк. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 72 с. та інші.

Роль юридичної аргументації у правовому регулюванні.

Тема 3. Склад (корпус) юридичної аргументації

Правове аргументування у формі дискурсу. Інструменти правової аргументації. Реконструювання й оцінювання правової аргументації. Склад (corpus) юридичної аргументації: аргументувальна ситуація; суб'єктний склад; мета правової аргументації; об'єкт правового аргументування; зміст правового аргументування.

Тема 4. Методи юридичної аргументації

Формальні методи в юридичному аргументуванні. Логічний (класична логіка, деонтична логіка, логіка дії та логіка норми, дезактивна логіка); аналіз (лінгвістичний аналіз права, економічний аналіз права); герменевтика (правові прийоми герменевтики, онтологія розуміння права, правові прийоми онтології, розуміння закону, природа герменевтичного пізнання); постмодернізм (постмодерністське розуміння правової аргументації).

Тема 5. Моделі (типи) юридичної аргументації

Основні види аргументації. Емпірична та теоретична аргументація: класифікація аргументації за характером аудиторії: універсальна та не універсальна; за рівнем наукового знання: універсальна – емпірична (пряма і непряма) та теоретична (дедуктивна, системна, верифікаційна, сумісна, методологічна); залежно від взаємодії із реальністю: пропозиційна, оцінна, нормативна, аксіологічна, цільова, доцільнісна та інші види аргументації; ідеальний та прагматичний аспекти аргументації.

Види (типи) юридичної аргументації. Класифікація видів (типів) юридичної аргументації: за онтичною природою безпосереднього об'єкта; за формами (сферами) юридичної діяльності; за стадіями правового регулювання суспільних відносин; за формою прояву (вираження); за способом зовнішньої об'єктивації; за темпоральним показником стосовно її предмета; за видом використовуваної логіки та відповідних аргументів; за змістом використаних аргументів; за рівнем ефективності (впливовості, переконливості); за галузевою приналежністю; за змістом засобів і прийомів (стилю) юридичного дискурсу (міркування): дедуктивна; індуктивна; герменевтична; цілісна (когерентна).

Тема 6. Поняття та види юридичних аргументів

Аргументи: поняття, види. Сучасні підходи до розуміння поняття «аргумент», класифікація аргументів; поняття «аргумент»; вимоги до аргументів, види аргументів – емпіричні (факти) та теоретичні (ідеальні – концепції, теорії; суспільні – звичаї, традиції; логіко-раціональні – логічні, мовні закони, юридичні конструкції; світоглядні – інтуїція, чуттєвий досвід, совість та ін.).

Юридичні аргументи: поняття, ознаки, основні види юридичних аргументів (за ступенем формалізації; за відношенням до правової науки і практики; за спрямованістю; за формою об'єктивації, за досягнутою метою, за сумісністю із чинною системою джерел права та ін.).

Логічний інструментарій у конструюванні юридичних аргументів.

Тема 7. Правила юридичного дискурсу

Юридична аргументація як самостійна (суто аналітична) або як відносна (діалектична) когнітивна процедура.

Правила юридичного дискурсу: матеріальні (змістовні) та процедурні.

Вчення Є. Стельмаха і Б. Брожека про «топіко-риторичні» і «нормативні» правила. Вимоги: несуперечливості застосовуваних аргументів та способів їх оцінки; термінологічно-мовної ясності (визначеності) їх подачі (доведення); достовірності застосовуваних емпіричних передумов; виваженості ухвалюваних рішень, врахування їх соціальних наслідків тощо.

Критерії практичного дискурсу. Концепції юридичного дискурсу. Риторична концепція юридичного дискурсу. Процедурна концепція юридичного дискурсу. Структура юридичного дискурсу.

Модуль 2. Практичне застосування юридичної аргументації

Тема 8. Аргументація у правотворчості

Правотворчість: поняття, ознаки, стадії, види. Співвідношення між поняттями «правоутворення», «правотворчість», «нормотворчість», «правотворчий процес», «нормотворчий процес». Поняття правотворчості, характерні ознаки, стадії (виявлення правотворчого інтересу та об'єктивізація його через нормативно-правові приписи у правотворчому акті). Основні види правотворчості (нормативно-актна; нормативно-договірна; нормативно-прецедентна та інші види). Поняття та природа правотворчого акту.

Мета та завдання аргументації у правотворчості: головна – створення якісного джерела права (аргументування змісту нормативно-правового припису та форми шляхом обґрунтування достовірності інформації; впровадження загальноновизнаних правових цінностей, нових моделей поведінки; спростування цілей, що суперечать соціальним факторам та ін.).

Аргументація змістовних вимог щодо джерел права: виокремлення критеріїв обґрунтування (відповідності соціальним факторам, логічним та мовним конструкціям тощо).

Соціальні фактори як засоби аргументації: обумовленість змісту правотворчих актів (джерел права) соціальним факторам; виокремлення правоутворюючих та правозабезпечувальних факторів.

Аргументація формальних вимог щодо джерел права: наявність компетентного правотворчого суб'єкта, відповідність чинній системі джерел права; характеристика нормативно-правових судових прецедентів.

Тема 9. Аргументація у правотлумаченні

Правотлумачення: поняття, ознаки: природа правотлумачення та його поняття, стадії (етапи правотлумачення); поняття та ознаки інтерпретаційно-правового акту.

Мета та завдання аргументації у правотлумаченні; з'ясування змісту норми права та створення і об'єктивування в інтерпретаційному акті правило-роз'яснення норми права; виявлення та обґрунтування потреби у тлумаченні норми права; встановлення найбільш доцільного способу (способів) тлумачення права для цього випадку; обґрунтування роз'яснення змісту норми права з використанням відповідного способу тлумачення; встановлення та обґрунтування відповідності формальним вимогам; об'єктивування правила-роз'яснення в інтерпретаційному акті; характеристика основних видів аргументації у сучасних правових системах світу.

Основні способи тлумачення права. Характеристика: філологічного, логічного, системного, історичного, функційного, телеологічного, спеціально-юридичного та інших способів тлумачення у сучасних правових системах світу.

Роль та значимість правових аргументів у встановленні змісту норми права: застосування логічної, системної, аксіологічної, цільової та оцінної аргументації для формування правила-роз'яснення; характеристика правотлумачних судових прецедентів.

Моделі застосування аргументації Конституційним Судом України.

Концепція конституційної ідентичності у мотивуванні рішень Конституційним судом України.

Основні положення теорії юридичної аргументації щодо класифікації юридичних аргументів. Концепція конституційної ідентичності як сукупність «інтерпретаційних аргументів».

Методологічний аспект юридичної аргументації в конституційному судовому процесі.

Аналіз аргументації Рішення Конституційного Суду України у справі про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу.

Хибність та упередженість трактування принципу верховенства права як методологічна вада у аргументації Рішення у праві про незаконне збагачення.

Моделі юридичної аргументації Верховного Суду. Принцип верховенства права як стандарт судового правотлумачення та застосування права і ефективність судочинства. *Модельна аргументація у цивільних справах.* Касаційні фільтри у цивільних справах: проблемні питання судового правотлумачення та правозастосування. Ліберальна доктрина юридичної аргументації Касаційним цивільним судом у складі Верховного Суду. Аргументація Касаційним цивільним судом у складі Верховного Суду як елемент права на справедливий суд. Аргументація Касаційним цивільним судом у складі Верховного Суду судових рішень, що «доповнюють» право. «Подолання» офіційного тлумачення норми права в цивільному судочинстві: поняття та правила.

Тема 10. Аргументація у правозастосуванні

Правозастосування: поняття, ознаки, стадії. Передумови та природа правозастосування, основні стадії; ознаки та поняття правозастосовних актів, їх

різновиди (за юридичною формою; за суб'єктами прийняття; за предметом правового регулювання; за функціями у правовому регулюванні та ін.).

Мета і завдання аргументації у правозастосуванні: обґрунтування індивідуального припису та його об'єктивації у акті застосування права; обґрунтування в процесі правозастосування достовірності інформації про факти, оцінка їх вірогідності; відповідності факту і змісту нормативно-правових приписів; доцільність досягнення результату завдяки обґрунтованому вибору правових засобів регулювання та юридичної форми; аргументування основних вимог правомірності правозастосовного акту (законності, доцільності, обґрунтованості); характеристика правозастосовних прецедентів.

Докази і доказування: поняття доказування та доказів, їх різновиди, процес обґрунтування істинності положень (індивідуальних приписів) шляхом доведення, а хибності – спростуванням; аналіз процесуального законодавства щодо використання доказів та доказування у процесі створення правозастосовних актів.

Співвідношення доказування та аргументації: аргументація є ширшим поняттям ніж доказування; розмежування доказування та аргументації за формою, метою та обсягом аргументів.

Моделі застосування аргументації Європейським судом з прав людини.

Ціннісно-правова модель аргументації Європейського суду з прав людини.

Аргументація та підстави прийняття рішення Європейського суду з прав людини.

Виконання судом обов'язку щодо обґрунтування рішення. Висновок № 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів щодо підстав для прийняття рішення.

Поняття очікуваного обсягу обґрунтування.

Аксіологічні аргументи у справі «Фон Ганновер проти Німеччини». Публічні та приватні цінності права у справі Фон Ганновер.

Використання принципу правомірних очікувань.

Загальні вимоги щодо виправданості втручання у права, гарантовані статтями 8-10 Конвенції про захист прав та основоположних свобод.

Моделі застосування аргументації Суду Європейського Союзу.

Поняття та моделі аргументації Європейського суду справедливості.

Модель судового активізму Суду Європейського Союзу.

Особливості аргументації Суду Європейського Союзу у справах щодо конкурентної політики ЄС.

Моделі застосування аргументації Суду Європейського Союзу у сфері основоположних прав людини та захисту прав приватних осіб в Європейському Суді. Аргументація рішень Суду Справедливості необхідністю «правового захисту прав індивідів».

Модель юридичної аргументації у судовому процесі «Google Spain SL, Google Inc. V Agencia Española de Protección de Datos, Mario Costeja González». та Google Францією перед Судом ЄС (TSUE) в Люксембурзі щодо права бути забутим.

Аргументація рішення у справі Kadi. Аргументація рішення Суду Європейського Союзу про тлумачення Регламенту 261/2004/ЄС.

Аргументи на захист менш сприятливого ставлення за європейським антидискримінаційним правом.

Моделі застосування аргументації судами системи судоустрою України.

Моделі юридичної аргументації Верховного Суду.

Моделі аргументації у цивільних справах. Специфіка правової аргументації Верховного Суду та забезпечення єдності судової практики.

Моделі аргументації у адміністративних справах. Юридична аргументація у зразкових та типових справах. Процесуальний аспект віднесення справи до категорії типових. Практичні аспекти застосування аргументації в зразкових та типових справах. Дослідження юридичної аргументації при розгляді справ в порядку спрощеного позовного провадження. Проблемні питання аргументації у справах спрощеного позовного провадження.

Моделі аргументації у господарських справах. Аргументація господарських судів щодо застосування положень Господарського процесуального кодексу України. Роз'яснення рішення суду на прикладі аналізу ухвали Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 31.10.2018 у справі № 917/1400/16. Аргументація Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду у рішенні про права та обов'язки особи, яка не була залучена до участі у справі, якщо в мотивувальній чи резолютивній частині рішення містяться висновки суду про її права та обов'язки. Практика Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду: проблеми аргументації за категоріями спорів (2020 р.). Повернення з перевищенням компетенції: аргументи Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду.

Моделі аргументації у кримінальних справах. Обмеження касаційного оскарження як процесуальні фільтри у кримінальному процесі та межі повноважень касаційного суду у кримінальному провадженні. Складання схеми аргументації. Порухення правил територіальної підсудності: аналіз практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. Правова позиція Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду в постанові колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 31 травня 2018 року у справі № 127/27182/15-к. Аналіз Постанови Великої Палати Верховного Суду від 03 липня 2019 р, № 288/1158/16-к. Проблеми аргументованості правових висновків касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. Встановлення міжнародною судовою установою порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом як підстава для перегляду судових рішень за виключними обставинами у кримінальному провадженні.

Моделі юридичної аргументації місцевих та апеляційних судів. Юридична аргументація у цивільному процесуальному праві. Юридична аргументація у кримінальному процесуальному праві. Юридична аргументація у адміністративному процесуальному праві. Юридична аргументація у

господарському процесуальному праві. Юридична аргументація в податкових спорах, трудовому праві, праві інтелектуальної власності.

Тема 11. Сучасний стан та перспективи застосування юридичної аргументації

Стан правової аргументації у сучасному вітчизняному правотворенні, правотлумаченні та правозастосуванні: аналіз практики створення правотворчих, правозастосовних, правотлумачних актів України, з точки зору використання положень теорії аргументації, застосування відповідних видів аргументування та аргументів.

Проблеми формалізації правового аргументування в Україні: аналіз Цивільного процесуального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України, Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» та інших джерел права, з точки зору фіксації в них положень щодо аргументації змісту та форми правових актів України; аналіз джерел права інших національних та міждержавних правових систем в контексті формалізації положень щодо аргументації та використання їх у юридичній практиці.

Перспективи розвитку правової аргументації в Україні: аналіз наукових публікацій, доктринальних положень, пропозицій щодо удосконалення процесу аргументування у вітчизняній правотворчості, правотлумаченні, правозастосуванні.

Тема 12. Цифрові технології і юридична аргументація

Закон і мова. Аналіз мови та реєстра. Символи та комунікація в праві. ІТ, мова та право. Літературний аналіз права. Природна мова. Аналіз правових наративів. Риторичні прийоми в юридичних міркуваннях. Медіадослідження.

Закон і візуалізація. Мультисенсорний закон. Візуалізація в юридичній освіті. Візуалізація юридичного обґрунтування. Відображення аргументів. Структурування складності права за допомогою візуалізації. Візуальна грамотність з права. Ілюстраційне право.

Штучний інтелект (artificial intelligence, AI) і юридична аргументація. Штучний інтелект в українському правосудді: перспективи та правові передумови запровадження. Систематизація підходів до логічного моделювання аргументативних міркувань у програмі штучного інтелекту. Мораль і право для штучного інтелекту та цифрової людини.

Рекомендовані джерела інформації:

Основні рекомендовані джерела інформації:

1. Щербина О. Ю. Логіка та юридична аргументація. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2013. 303 с.
2. Юридична аргументація. Логічні дослідження : колектив. моногр. [Б. м.]: Вид. Іванченко І. С., 2012. 210 с. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/1493/1/Jr_Argum_2012.pdf
3. Юридична аргументація. Логічні дослідження: монографія / О. М. Юркевич, В. Д. Титов, С. В. Куцепал та ін.; За заг. ред. О. М. Юркевич. 2-е вид., переробл. та доповн. Х.: Право, 2015. 336 с.
4. Feteris E. Fundamentals of Legal Argumentation: A Survey of Theories on Justification of Judicial Decisions. Argumentation Library. Vol. 1. Dordrecht: Springer, 1999. 225 p.
5. Alexy R. A Theory of Legal Argumentation. The Theory of Rational Discourse as Theory of Legal Justification; Translated by R. Adler and N. MacCormick. Oxford : Claredon Press, 1989. 323 p.
6. Dworkin R. Law's Empire. Fontana, London, 1986. 484 p. URL: <https://www.filosoficas.unam.mx/~cruzparc/empire.pdf>
7. Klatt M. Legal Argumentation and the Rule of Law. "The Rule of Dual-Natured Law" in Legal Argumentation and the Rule of Law / ed. by E. Feteris. The Hague, Eleven International Publishing, 2016. P. 27-46. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/SSRN_ID2984342_code2661641.pdf?abstractid=2984342&mirid=1
8. MacCormick N. Rhetoric and the rule of law. A theory of legal reasoning. Oxford: Oxford University Press, 2005. 287 p. URL: https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=VG1CAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR8&dq=Rule+of+law+and+legal+argumentation&ots=Ph1xE-gK-c&sig=Ls8VSGRkR1oFWETLT6q6W44io0&redir_esc=y#v=onepage&q=Rule%20of%20law%20and%20legal%20argumentation&f=false
9. Siltala R. Law, Truth, and Reason. A Treatise on Legal Argumentation / Raimo Siltala. Law and Philosophy Library. Vol. 79. Springer Science+Business Media B . V ., 2011. 307 p.
10. Stelmach J., Brozek B. Methods of Legal Reasoning. Law and Philosophy Library. Vol. 78. Published by Springer, The Netherland, 2006. 236 p.
11. Van Eemeren F. H. Handbook of Argumentation Theory / Frans H. van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, A. Francisca Snoeck Henkemans, Bart Verheij, Jean H. M. Wagemans. Dordrecht: Springer Science+Business Media, 2014. 991 p.

Додаткові рекомендовані джерела інформації:

12. Аарон Барак. Судейское усмотрение. Перевод с английского. Москва: Издательство НОРМА. 1999. 376 с.
13. Кістяник В. І. Порівняльна характеристика судової аргументації в різних правових системах. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2014. Т. 155. С. 20-23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2014_155_7.
14. Абрамович Р. М. Особливості судової аргументації при застосуванні принципу незворотності дії закону в часі в Україні. Наукові записки НаУКМА.

- Юридичні науки. Київ, 2013. Т. 144-145. С. 17-20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2013_144-145_6.
15. Александров О. Антиметодологічна розвідка про ефективне і справедливе у праві. Право України. 2014. № 1. С. 203-211.
16. Алексі Р. Теорія дискурсу і права людини. Філософія права і загальна теорія права; пер. з англ. С. І. Максимова, О. О. Уварової. 2013. № 1. С. 73–98. URL: <http://phtl.nlu.edu.ua/article/download/183235/183195/0>.
17. Аристотель. Риторика. Античные риторики. Под ред. А. А. Тахо-Годи. М., 1978. С. 15.
18. Бандурка О. М., Тягло О. В. Юридична логіка: підручник. 2-е вид., переробл. і доповн. Х.: Золота миля, 2017. 216 с.
19. Бацевич Ф. С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень: підручник. 2-ге вид., стереотип. К.: ВЦ “Академія”. 2011. 240 с.
20. Белова А.Д. Лингвистические аспекты аргументации: Лингвистика. Теория коммуникации. Английский язык. К.: Киевский национальный ун-т им. Тараса Шевченко. 2003. 304 с.
21. Велика українська юридична енциклопедія: Т. 2: Філософія права / редкол.: С. І. Максимов (голова) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України; Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого: Право, 2017. С. 64-67.
22. Герасимова И. Теория и практика аргументации. М., 2001. 184 с.
23. Горохова І. В. Історія осмислення проблематики аргументації. Гілея: науковий вісник. 2015. Вип. 95. С. 273-278. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2015_95_70.
24. Дудаш Т. Особливості аргументування рішень Європейського суду з прав людини (до характеристики методологічних підходів). Право України. Київ, 2017. № 4. С. 86-96.
25. Дудаш Т. Правова аргументація: стан та перспективи дослідження. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2015. Вип. 62. С. 3-13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_yu_2015_62_3.
26. Журбелюк Г.В. Правова аргументація в судочинстві України: до історії становлення. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2012. Т. 129. С. 22-25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2012_129_7.
27. Зверев Є. О. Деякі питання стосовно теорій юридичного тлумачення. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2015. Т. 168. С. 48-52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2015_168_14.
28. Зверев Є. О. Проблеми юридичної аргументації при тлумаченні міжнародних договорів національними судами: основні підходи. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2012. Т. 129. С. 25-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2012_129_8.
29. Ивакина Н.Н. Профессиональная речь юриста. М: Норма. 2008. 448 с.
30. Караман І.В., Козіна В.В. Європейський суд з прав людини, Європейська конвенція з прав людини та індивідуальні заяви: перше знайомство. К.: ВАІТЕ, 2015. С. 49-52. https://kmkdka.com/sites/default/files/files/posibnyk_yespl.pdf.
31. Каргин К. Понятие и элементы юридической аргументации: монография. Н. Новгород : Нижегород. прав. акад., 2011. 68 с.

32. Карнеги Д. Как выработать уверенность в себе и влиять на людей, выступая публично. Минск: Современный литератор. 2000. 816 с.
33. Кістяник В. І. Порівняльна характеристика судової аргументації в різних правових системах. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2014. Т. 155. С. 20-23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2014_155_7.
34. Кістяник В. І. Правова аргументація в діяльності конституційного суду України. Право і суспільство. 2014. № 1.2. С. 20-24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2014_1.
35. Кістяник В. І. Особливості аргументації в судах загальної юрисдикції. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2015. Т. 168. С. 52-55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2015_168_15.
36. Кістяник В. І. Правова аргументація: сучасні підходи до її розуміння в зарубіжних дослідженнях. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2012. Т. 129. С. 20-22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2012_129_6.
37. Кістяник В.І. Вплив моделі правової аргументації Р. Дворкіна на судові рішення. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2013. Т. 144-145. С. 21-24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2013_144-145_7.
38. Кістяник В.І. Порівняльна характеристика судової аргументації в різних правових системах. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2014. Т. 155. С. 20-23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2014_155_7.
39. Кістяник В.І. Правова аргументація: сучасні підходи до її розуміння в зарубіжних дослідженнях. Наукові записки НаУКМА. Том 129. Юридичні науки. 2012. С. 20-22.
40. Козюбра М. Загальна теорія права: Підручник. К., 2015. С. 264-285. URL: <http://sci-book.com/derjavi-prava-teoriya/stanovlennya-evolyutsiya-vchennya-pro-46447.html>
41. Козюбра М. І. Моделі (типи) юридичної аргументації. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. Київ, 2013. Т. 144–145. С. 3-8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2013_144-145_3.
42. Козюбра М. І. Теорія юридичної аргументації: становлення, стан та перспективи у вітчизняній юриспруденції. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2012. Т. 129. С. 3–10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2012_129_3
43. Конверський А. Є. Логіка. Підручник для студентів юридичних факультетів. 3-тє вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2012. 296 с.
44. Конверський А. Є. Логіка. Підручник для студентів юридичних факультетів. 6-е вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2020. 424 с
45. Конверський А. Логіка. Підручник для студентів юридичних факультетів. 5-те вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2015. 320 с.
46. Кузнєцов О. Правовая аргументация: понятие, сущностная характеристика, значение. Юридическая наука и практика: вестник Нижегородской академии МВД России. Н. Новгород, 2013. № 23. С. 15-21.
47. Куйбіда Р., Сироїд О. Посібник із написання судових рішень. К.: «Дрім Арт», 2013. 224 с. URL: <https://www.osce.org/uk/ukraine/106527?download=true>.
48. Лісанюк Е.Н. Модели аргументации, рассуждение, убеждение. Вып. 17 (2). С. 35-68. URL:

https://journals.kantiana.ru/upload/iblock/03a/%D0%9B%D0%B8%D1%81%D0%B0%D0%BD%D1%8E%D0%BA_%D0%9C%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%B8%20%D0%B0%D1%80%D0%B3%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B8.pdf.

49. Логіка для юристів: підручник / В.С. Бліхар, В.В. Левкулич, М.М. Олексюк, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо, О.І. Матвієнко. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2022. 316 с.

50. Логіка юридична: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 172 с.

51. Луць Л. Аргументация и судебные правовые позиции. Юридическая техника. 2013. № 7. С. 19-22.

52. Ляшенко Р. Правова аргументація у сфері правотворчості. Учен. зап. Таврич. нац. ун-та им. В. И. Вернадского. Серия «Юрид. науки». 2012. Т. 25 (64). № 2. С. 74-79.

53. Марк Туллий Цицерон. Речи в двух томах. Том I (81–63 гг. до н. э.). Первая речь против Луция Сергия Катилины. Издание подготовили В. О. Горенштейн, М. Е. Грабарь-Пассек. Издательство Академии Наук СССР. М., 1962. URL: <http://ancientrome.ru/antlittr/t.htm?a=1267350009>.

54. Марк Туллий Цицерон. Три трактата об ораторском искусстве. Под редакцией М. Л. Гаспарова. М, Издательство «Наука», 1972. URL: <http://ancientrome.ru/antlittr/t.htm?a=1423777001#55>.

55. Марк Фабий Квинтилиан. Двенадцать книг риторических наставлений. СПб, типография Императорской Российской Академии, 1834. URL: <http://ancientrome.ru/antlittr/t.htm?a=1295586995>.

56. Пантелеева І. Декламаційне красномовство - чисте мистецтво через удаване та неймовірне. Схід. 2010. № 1 (101). С. 92-95. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/22004>.

57. Парфенов А. К вопросу об основных тенденциях в области юридической аргументации. Третьи Бабаевские чтения «Юридическая аргументация: теория, практика, техника». Н. Новгород, 2013. № 7. С. 250-254.

58. Петруньок Н. І. Аргументація як маніпуляція: анархо-дадаїзм Пола К. Феєрабенда. Наукові записки НаУКМА. Філософія та релігієзнавство. 2013. Т. 141. С. 82-88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAfr_2013_141_15.

59. Погребняк С. П. Поділ права на публічне і приватне (загальнотеоретичні аспекти). Державне будівництво та місцеве самоврядування. Вип. 12. Х.: Право, 2006. С. 3-17. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/2833/1/Pogrebnaк_3.pdf.

60. Поляков А. Постклассическое правоведение и идея коммуникации. Правоведение. 2006. № 2. С. 26-43. URL: <http://law.edu.ru/article/article.asp?articleID=1236379>.

61. Понятие и элементы юридической аргументации [Текст]: монография / К. В. Каргин ; Нижегородская правовая акад. Нижний Новгород : Нижегородская правовая акад., 2011. 67 с. <http://studopedia.org/5-26041.html>.

62. Пригарина Н.К. Об особенностях системы аргументации судебной речи. Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 2. Языкознание. Вып. 1. Волгоград, 2009. С. 28-33.

63. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права: навч. посібник. Львів: Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с. URL: https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/04/Posibnyk_maket_2021_2.pdf.

64. Рабінович П. Правова аргументація (вихідні загальнотеоретичні характеристики). Юрид. вісн. України. 2015. № 17–18. С. 22.
65. Рабінович П.М., Дудаш Т.І. Правова аргументація: терміно-поняттєвий інструментарій дослідження. Вісник Національної академії правових наук України. № 2 (85). 2016. С. 8-20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2016_2_3.
66. Савенко М. Д. Методологія юридичної аргументації у рішеннях конституційної юстиції. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2013. Т. 144-145. С. 12-17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2013_144-145_5.
67. Савенко М. Д. Юридична аргументація в конституційному судовому процесі: методологічний аспект. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2012. Т. 129. С. 11-16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2012_129_4.
68. Сало В.А. Юридична аргументація в судовій практиці Стародавнього Риму. Науковий Вісник Міжнародного Гуманітарного Університету. Сер.: «Юриспруденція» / Міжнарод. гуманіт. ун-т. Одеса, 2018. Вип. 33. С. 22-24. URL: <http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc33/8.pdf>.
69. Сало В.А. Юридична аргументація та її структурні. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Юридичні науки: зб. наук. пр./ Херсон. держ. ун-т. Херсон, 2017. Випуск 4. Том 1. С. 33-37. URL: http://www.lj.kherson.ua/2017/pravo04/part_1/9.pdf.
70. Сковронська І. Ю. Риторична майстерність учасників судового процесу. Юридичний науковий електронний журнал. 2018. Випуск 1. С. 27-29. URL: http://lsej.org.ua/1_2018/8.pdf.
71. Хворостянкіна А. В. Цінності в юридичній аргументації: особливості використання. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2013. Т. 144-145. С. 8-12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2013_144-145_4.
72. Хворостянкіна А. В. Юридична аргументація в англо-саксонській та римсько-германській правових системах : методологічні засади порівняльного аналізу. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2012. Т. 129. С. 16-19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2012_129_5.
73. Чорнобай О. Доведення (доказ) і спростування як види аргументації. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. 2016. № 855. С. 264-273. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_855_43.
74. Чорнобай О. Л. Аргументативна практика в юридичній діяльності : наукова проблема й можливості її вирішення. Юридична наука. 2015. № 8. С. 15–19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2015_8_4.
75. Чорнобай О. Л. Аргументативна практика у судовому процесі: до постановки проблеми. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». № 850. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2016. С. 300-306. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/37358/1/46_300-306.pdf.
76. Чорнобай О. Л. Софістика як дискурсивна практика правової аргументації за часів античності. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. 2016. № 845. С. 443-453. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_845_71.
77. Чорнобай О. Л. Теорія аргументації: основні філософсько-правові аспекти. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. 2016. № 837. С. 362-372. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_837_60.

78. Щербина О. Щодо розуміння сутності логічного аналізу юридичної аргументації. *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2015. Vol. 2, Iss. 4. С. 168-172. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evrpol_2015_2_4_26.
79. Щербина О. Ю. До питання про розуміння аргументації у логіко-юридичних дослідженнях. *Гуманітарні студії*. 2014. Вип. 21. С. 45-53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gums_2014_21_8.
80. Щербина О. Ю. До питання про аргументацію як метод юридичного міркування. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Філософія*. 2013. Вип. 40(1). С. 243-259. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_filos_2013_40%281%29__26.
81. Alexy R. and A. Peczenik: 1990, 'The Concept of Coherence and Its Significance for Discursive Rationality', *Ratio Juris* 3, 130-147.
82. Alexy R. The dual nature of law. *Ratio Juris*. 2010. No. 23. P. 167-182.
83. Alexy, R.: 1998, 'Coherence and Argumentation or the Genuine Twin Criterialess Super Criterion', in A. Aarnio et al. (eds.), *On Coherence Theory of Law*, Lund: Juristfoerlaget, 41-49.
84. Alexy, R.: 2002, *A Theory of Constitutional Rights* (1986), Oxford University Press, Oxford.
85. Allan T.R.S. *Constitutional Justice: A Liberal Theory of the Rule of Law*. UK, Oxford University Press, 2001. 342 p.
86. Bańkowski, Z. and N. MacCormick N.: 1991, Statutory Interpretation in the United Kingdom, in MacCormick N. and R. Summers (eds.), *Interpreting Statutes*, Dartmouth, Aldershot.
87. Bermejo-Luque L. *Giving Reasons. A Linguistic-Pragmatic Approach to Argumentation Theory*. Argumentation Library. №20. Dordrecht Heidelberg London New York : Springer. 2011. 220 p.
88. Eemeren van F. and R. Grootendorst: 1984. *Speech Acts in Argumentative Discussions*. Dordrecht: Foris.
89. Eemeren van F. and R. Grootendorst: 1987. Fallacies in Pragma-Dialectical Perspective. *Argumentation* 1, 283-301.
90. Eemeren van F. and R. Grootendorst: 1988. Rationale for a Pragma-Dialectical Perspective. *Argumentation* 2, 271-291.
91. Eemeren van F. and R. Grootendorst: 1992. *Argumentation, Communication and Fallacies. A Pragma-Dialectical Perspective*. Hillsdale NJ: Erlbaum.
92. Hage, J.: 2004. Law and Coherence. *Ratio Juris* 17, 87-105.
93. Kloosterhuis H. The Rule of Law and the Ideal of a Critical Discussion. *SSRN Electronic Journal*. 2014. November 4. 11 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=2519280>
94. Kress, K.: 1999, 'Coherence', in D. Patterson (ed.), *A Company to Philosophy of Law and Legal Theory*, Blackwell, Oxford, 533-552.
95. Levenbook, B.: 1984, 'The Role of Coherence in Legal Reasoning', *Law and Philosophy* 3, 355-374.
96. MacCormick N. and R. Summers (eds.): 1991, *Interpreting Statutes*, Dartmouth, Aldershot.

97. MacCormick N. and R. Summers: 1991, Interpretation and Justification, in MacCormick N. and R. Summers (eds.), *Interpreting Statutes*, Dartmouth, Aldershot, 511-544.
98. MacCormick, N.: 1983, 'On Legal Decision and Their Consequences: From Dewey to Dworkin', *New York University Law Review*, 239-258.
99. MacCormick, N.: 1984, 'Coherence in Legal Justification', in A. Peczenik (ed.), *Theory of Legal Science*, Reidel, Dordrecht, 235-251.
100. MacCormick, N.: 1994, *Legal Reasoning and Legal Theory* (1978), Clarendon, Oxford.
101. Peczenik, A. 1989. *On Law and Reason*. Reidel, Dordrecht.
102. Peczenik, A. 1990. Coherence, Truth and Rightness in the Law. In P. Nerhot (ed.), *Law, Interpretation and Reality*. Kluwer, Dordrecht, 275-309.
103. Perelman C. Old and New Rhetoric: An Address Delivered by Chaim Perelman at Ohio State University (November 16, 1982) / Chaim Perelman // *Practical Reasoning in Human Affairs: Studies in Honor of Chaim Perelman*. Dordrecht e. a.: D. Reidel Publ. Co., 1988. Pp. 1-10.
104. Perelman Ch. The New Rhetoric and Humanities // Ch. Perelman. Dordrecht, 1979. P. 9.
105. Raz, J.: 1994, 'The Relevance of Coherence', in J. Raz, *Ethics in the Public Domain. Essays in the Morality of Law and Politics*, Clarendon, Oxford, 277-325.
106. Rodriguez-Blanco, V.: 2001, 'A Revision of the Constitutive and Epistemic Coherence Theories of Law', *Ratio Juris* 14, 212-232.
107. Tarello, G.: 1980, *L'interpretazione della legge*, Giuffrè, Milan, 369-370.
108. The Rule of Law. *Stanford Encyclopedia of philosophy*. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/rule-of-law/> (date of access: 13.07.2022).
109. Villa, V. 1990. Normative Coherence and Epistemological Presuppositions of Justification. In P. Nerhot (ed.), *Law, Interpretation and Reality*. Dordrecht: Kluwer, 431-455.
110. Yan Lu. Study on Occurrence of Legal Argumentation. *Asian Social Science*. 2011. Vol. 7, № 6. P. 190–193.
111. Yang J. T. D. Visualizing Argumentation – Software Tools for Collaborative and Educational Sense Making (Editors: P. Kirschner, S. Buckingham-Shum, and C. Carr). *Educational Technology & Society*. 2003. 6(3). 86-88.
112. Zaccaria, G. 1990, Hermeneutics and Narrative Comprehension. In P. Nerhot (ed.), *Law, Interpretation and Reality*. Dordrecht: Kluwer, 251-274.

Корисні посилання для вирішення завдань та тренування мислення

1. <https://logiclike.com/math-logic/zagadki-na-logiku>
2. <https://www.youtube.com/channel/UCo7EIWsPzZ-xZrj17BTBig>
3. <https://www.youtube.com/user/mogolvideo>
4. https://www.youtube.com/watch?v=KadgUBToeuE&list=PL1IDDPDaQYajQa7T-yxtw_XYmEVeLf87u53
5. <https://www.youtube.com/watch?v=l4DloNFmcG0>
6. https://courses.prometheus.org.ua/courses/coursev1:CZ+CTFT101+2017_T3/about
7. https://courses.prometheus.org.ua/courses/coursev1:Prometheus+CTFT102+2018_T3/about

13. Теорія права. Полтавський юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. URL: <http://pli.nlu.edu.ua/?p=14154> (дата звернення: 13.07.2022).